תורה אור

בשלמא לרב מיחזי כמאן דחר חורתא לבניינא אלא לשמואל לאו גמר מלאכה הוא? הכא במאי עסקינן דבזעיה ברמצא דפרזלא ושבקיה בגוויה דהיינו גמר מלאכה: *זה הכלל: זה הכלל לאתויי מאי? לאתויי *דחק קפיזא בקבא: רשב״ג אומר המכה בקורנס על הסדן כו׳: ① מאי קעביד? רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו מפני שמאמן את ידו, קשו בה בני רחבה- אלא מעתה חזא אומנתא בשבתא וגמר הכי ② נמי דמיחייב? אלא אביי ורבא דאמרי תרוייהו שכן מרדדי טסי משכן עושין כן תניא נמי הכי *רשב״ג אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב שכן מרדדי טסי משכן עושין כן: **מתני׳** החורש כל שהוא, המנכש, והמקרסם, והמזרד כל שהוא חייב. המלקט עצים: אם לתקן, כל שהן, אם להיסק, כדי לבשל ביצה קלה. המלקט עשבים: אם לתקן, כל שהוא, אם לבהמה, כמלא פי הגדי: **גמ׳** למאי חזי, חזי *לביזרא דקרא, דכוותה גבי משכן שכן ראוי לקלח אחד של סמנין: המנכש והמקרסם והמזרד: ת״ר התולש עולשין, והמזרד זרדים: אם לאכילה, כגרוגרת, אם לבהמה, כמלא פי הגדי, אם להיסק, כדי לבשל ביצה קלה, אם לייפות את הקרקע, כל שהן. אטו כולהו לא ליפות את הקרקע נינהו? רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו באגם שנו אביי אמר אפילו תימא בשדה דלאו אגם וכגון דלא קמיכוין, והא *אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות? לא צריכא דקעביד בארעא דחבריה: **מתני׳** הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו בין משם אחד בין משתי שמות בין משתי (א) סממניות, בכל לשון חייב אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו א״ר יהודה מצינו שם קטן משם גדול: שם משמעון ומשמואל, נח מנחור, דן מדניאל, גד מגדיאל: **גמ׳** בשלמא אימין ליחייב משום דדרך כתיבה בכך אלא אשמאל אמאי, הא אין דרך כתיבה בכך? א״ר ירמיה באטר יד שנו, ותהוי שמאל דידיה כימין דכ״ע ואשמאל ליחייב אימין לא ליחייב? אלא אמר אביי *בשולט בשתי ידיו, רב יעקב *בריה דבת יעקב אמר הא מני ר׳ יוסי היא דאמר לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם, והא מדסיפא ר׳ יוסי היא רישא לאו ר׳ יוסי? *כולה רבי יוסי היא: א״ר יהודה מצינו: אלא ר׳ יהודה שתי אותיות והן שני שמות הוא דמחייב, שתי אותיות והן שם אחד לא מחייב והתניא ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם, ועד שיארוג כל הבגד, ועד שיעשה כל הנפה? ת״ל מאחת אי מאחת יכול אפילו לא כתב אלא אות אחת, ולא ארג אלא חוט אחד, ולא עשה אלא בית אחד בנפה? ת״ל

ויקרא ד

סקודח. וכל הקודח ע״מ למלאות הוא-לתקוע בו יתד, ושלא למלאות קרי נוקב: **בשלמא לרב.** דאמר נקב הוי בנין האי נמי בנין הוא כל שהוא ואע״פ שימלאנו הרי הועיל לבנין שקודח החור: **חר חורפא.** קדח חור: **אלא לשמואל.** דאמר נוקב לאו בונה הוא בשלמא נקב דלול איכא למימר מכה בפטיש אבל זה שעומד לסתום לאו גמר מלאכה הוא: **דבזעיה ברמצא דפרזלא.** במסמר ארוך של ברזל: **ושבקיה בגוויה.** לתלות* בה: **דחק קפיזא בקבא.** בגולם גדול הראוי לחוק בו קב חקק שלש לוגין ואע״פ שעתיד להוסיף יש שמקיימין כן: **מאמן ידיו.** מרגילם ומכוונם להכאה הראויה למלאכה מכה גדולה או מכה קטנה: **מרדדי טסי משכן.** לציפוי קרשים: **עושין כן.** מכין ג׳ על הטס ואחת על הסדן להחליק הקורנס שלא יבקע הטס שהוא דק ובעלי מטבע במקומנו ראיתי עושין כן: **מתני׳ מקרסם.** קוצץ ענפים יבשים מן אילן לתקנו: **מזרד.** זרדין לחין חדשים של שנה זו ופעמים שהן מרובין ומכחישים האילן ומתייבשין וקוצצין אותם ממנו: **אם לתקן.** את האילן או את הקרקע וקצצו מן המחובר: **ביצה קלה.** כגרוגרת מבילת תרנגולת *שקלה היא לבשל מכל הביצים: **גמ׳ לביזרא דקרא.** לזרוע בתוכה נימא של דלעת ואע״ג דשנינו (לעיל דף צ:) לענין הוצאת זרע דלועין שנים שאין אדם טורח בנימא אחת ה״מ הוצאה דכי מפיק תרתי מפיק כי הדדי שאינו זורע אחת לבדה אבל לענין חרישה כל גומא וגומא באפי נפשה עביד לה: **עולשין.** עשב שקורין קריספ״ל: **ורדין.** מין קנים הם ובעודן רכים זורדין אותם למאכל אדם, נוקשו מעט ראויין למאכל בהמה, יבשו עומדין להסקה: **אטו כולהו לא ליפות את הקרקע נינהו.** הרי הקרקע מתייפה מאליו: **באגם.** שאין צריך ליפות: **בארעא דחבריה.** °לא איכפת ליה ליפות: **מתני׳ בין משם אחד.** שתיהן אלפין: **משתי שמות.** אלף בית: **משתי סמניות.** אחת בדיו ואחת בסיקרא: **בכל לשון.** של כל כתבים וגופן של כל אומה ואומה: **משום רושם.** סימן שהיו עושים בקרשי המשכן מפני שמפרקין אותו ולכשיקימוהו לא יחלפו סדר הקרשים ואתא ר׳ יוסי למימר דאפי׳ לא כתב אלא רשם שני רשימות בעלמא לסימן חייב: **מצינו שם קטן כו׳.** הא אתא לאשמועינן רבי יהודה דאע״ג שלא נגמר מלאכתו שנתכוין לכתוב תיבה גדולה וכתב מקצת ואותו מקצת הויא תיבה המתקיימת במקום אחר חייב: **גמ׳ סא מני רבי יוסי היא.** דלא בעי כתיבה אלא רושם בעלמא, ובשמאלו רושם מיהא הוה: **והן שני שמות.** כגון הנך דנקט במתני׳ שאינן שוות: **הא ב׳ אותיות והן שם אחד.** כגון שם משמעון או תת מתתנן או חח מחחים לא מיחייב מדלא נקט רבי יהודה חד מהנך: **אחת.** כולה במשמע: **כל השם.** התיבה קרוי שם: **בית אחד בנפה.** לאחר שהסיך נירים של שתי עושה באריגת ערב ניר אחד מלמטה ואחד ממעלה והן קרוין בתים והם עוגבין את השתי כדרך רכיבתו ועומד האריג ובית אחד אין מתקיים ומשום דלאו חוטין ניכהו קרי להו בית כמו בתי נירין שאין לה בתי נירין אחרים:

ת״ל

בשלמא לרב מיחזי כמאן דחר חורתא לבניינא. אע״ג דלא דמי לעושה נקב בלול של תרנגולין דהתם עשוי להכניס ולהוציא מ״מ מטעם בנין כל דהו מיחייב כמו מעייל שופתא בקופינא דמרא ומסתת, אלא לשמואל דמשום בנין כל דהו לא מיחייב אמאי חייב, הא אין כאן גמר מלאכה:

אם לבהמה כמלא פי הגדי ואם להיסק. פירוש שאינם ראויין לאכילה דאי לאו הכי מיחייב אשיעורא זוטא כדאמר לעיל (דף עו.) המוציא תבן כמלא פי פרה לגמל חייב:

באגם שנו. ומתני׳ דלא שייך לאוקמי באגם אומר ר״ת דאיירי באילן יבש שאינו מתקן כלום:

לא צריכא דעביד בארעא דחבריה. פי׳ בערוך (ערך סבר) לפסיק רישיה דלא ניחא ליה כגון דקעביד בארעא דחבריה וכגון באחר שאינו אוהבו והקוצץ בהרת בשעת מילה שאין לו הנאה מותר לכתחילה ואפילו איסור דרבנן ליכא והתיר ר׳ חבית שפקקוהו בפשתן להסיר הפקק ולמזוג ממנו יין בשבת אע״פ שא״א שלא יסחוט כשמסיר הפקק והוי פסיק רישיה כיון דאינו נהנה בסחיטה זאת שהיין נופל לארץ מותר ואינו נראה דהא *מפיס מורסא להוציא ממנו ליחה היה אסור אי לאו משום צערא דגופא אע״פ שאינו נהנה כלל בבנין הפתח ואינו מתכוין כלל לבנין הפתח אלא לנקיבה בעלמא וכן הביא רשב״א ממחט של יד ליטול בה את הקוץ דמוקי לה בהנחנקין (סנהדרין דף פד:) כר״ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ומשום צערא שרי ואע״פ שאינו נהנה בחבורה היה אסור אי לאו משום צערא דגופא והא דקאמר לא צריכא דעביד בארעא דחבריה היינו דלא מיחייב חטאת אבל איסורא איכא והא דקאמר בשילהי כל התדיר (זבחים דף צא:) המתנדב יין מביאו ומזלפו על גבי האישים ופריך והא קא מכבה ומוקי לה כר״ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר מיירי דלא הוי פסיק רישיה שמזלפו בטיפות דקות א״נ על גבי האיברים אפשר שלא יכבה האש ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לג:) גבי אין ממעטין בי״ט משום ר״א בר״ש אמרו ממעטין ופריך והא קא מתקן מנא ומשני כגון שליקטן לאכילה ודבר שאין מתכוין מותר ופריך והא אביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר״ש בפסיק רישיה ולא ימות ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי משמע כפי׳ הערוך דכשאינו נהנה מותר אע״ג דהוי פסיק רישיה וליכא למימר כיון דאית ליה הושענא יתירתא אינו מתקן כלום דא״כ אמאי קאמר התם דסבר לה כאבוה דאמר דבר שאינו מתכוין מותר מיהו י״ל דאותו תיקון מועט כמו מיעוט ענבים דלא אסיר אלא מדרבנן לא גזרו חכמים כשאינו *נהנה:

בארעא דחבריה. פי׳ דהויא מלאכה שא״צ לגופה:

בגלטורי

ת״ל

[נ״א לתלות]

חולין כה. ע״ש

[תוספ׳ פי״ב]

[כדאיתא לעיל ס:]

[*גיר׳ הערוך לבורא דקרא פי׳ לוגמא של דלעת]

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה ל״ל כו׳ מיירי דלא הוי פ״ר כו׳. נ״ב וכ״כ רש״י שם ע״ש:

לעיל עה. לקמן קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. כתובות ו. בכורות כה. סוכה לג: [ביצה לו׳]

הגהות הב״ח

(א) במשנה משני סממניות בכל:

[בכורות מה.]

[נ״ל ברה ועי׳ רש״י עירובין ס׳]

[דוגמתו נמצא בחולין לד. עוד שם בחולין קד: ע״ש ועוד בכריתות כג. ע״ש ותוס׳ נדה יט: ע״ש ולא נמצא פי׳ על זה רק בחולין קד: פרש״י ד״ה כל האומר דבר בשם אומרו והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו עכ״ל]

ז א ב מיי׳ פ״י מהל׳ שבת הלכה טז ופכ״ג הלכה ד סמג לאוין סה:
ח ג מיי׳ פ״ח מהל׳ שבת הלכה א:
ט ד ה מיי׳ שם הלכה ה:
י ו מיי׳ פי״א מהל׳ שבת הלכה ט סמג לאוין סה:
יא ז מיי׳ שם הלכה יג:
יב ח שם הלכה יז:
יג ט י כ שם הלכה יד:
יד ל מיי׳ פ״א מהל׳ שבת הלכה יד:

רבינו חננאל

חסורי מחסרא והכי קתני הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו וקלטה אחר או כלב או נשרפה פטור הא נחה חייב אימתי בזמן שחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי חטאות אין חייבין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה פלוגתא דרבה ורבא בשתי אמות בשוגג וב׳ אמות במזיד וב׳ אמות בשוגג ולא איפרשא בהדי׳ אי בזורק אי במעביר היא ודברי הכל בפלוגתא דרבן גמליאל וחכמים פליגי דתנן הכותב ב׳ אותיות בב׳ העלמות אחת בשחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין דאלו התם כתב אות אחת שהוא חצי שיעור ואמרינן בכלל גדול אמר רבינא כגון שהיתה לו ידיעה בנתיים ורבן גמליאל הוא דאמר אין ידיעה לחצי שיעור אבל הכא אע״פ דהני ד׳ אמות בשוגג בב׳ העלמות הן לא דמיא להתם אלא הכא אם מעביר הוא שהעביר שש אמות בבת אחת עלה אמר רבה פטור כגון שהעביר אמתים בשוגג ולאלתר נזכר והעביר אמתים אחרות במזיד ואלתר שכח והעביר אמתים אחרות בשגגה אמר רבה כגון זה אפילו דמאן דמחייב התם כגון שכתב אות אחת בשגגה ולא כתב כלום נזכר ושכח וחזר וכתב אות אחרת בהא מחייב רבן גמליאל דכי נגמר שיעורא (דחייבא) [דהיינו] ב׳ אותיות בשוגג גמר אבל הכא דאינון שתי אמות ג׳ פעמים ב׳ אמצעיות שהן גמר ד׳ אמות שיעור החיוב במזיד הוה שנמצאת ידיעה מפסקת ורבה דפטר לא פטר אלא במעביר דקאמר אבל הכא כי קא גמר שיעורא במזיד בינייהו קא גמר ואילו זורק כיון שהיתה תחלת הזריקה בשוגג אע״פ שנודע לו לאחר שיצאת מידו כיון שאין בידו להחזיר לא חשיב מזיד ואם זורק הוא עליה אמר רבא חייב כגון שזרק שש אמות בבת אחת בתחלה היה שכח וכשהגיע החפץ לב׳ אמות נזכר וכשהגיע בסוף ב׳ אמות האחרונות חזר ושכח אמר לך רבא כגון זה חייב ואפי׳ לרבנן דפטרי התם דאלו התם לענין הכותב ב׳ אותיות בב׳ העלמות היה בידו שלא לכתוב אות [השניה] (וכיון)[והלכך אף]שחזר ושכח את השניה[אינה] מצטרפת עם הראשונה אבל הכא כיון שזרק ויש בכח זריקתו ללכת שש אמות כיון שאין בידו להחזיר את הזורק וארבע מהן בשוגג [היה] אע״פ שיש ביניהן שתים שאינן בשוגג הרי הארבע מצטרפות וחייב עליהן. ורבא לא מחייב אלא בזורק והא קא׳ התם הוא דבידו אבל הכא לאו בידו ואילו מעביר בידו (ב׳) הוא. ואיתה לרבה דפטור במעביר ואיתה לדרבא דמחייב בזורק אמר רבא זרק ונחה בפי הכלב או בפי הכבשן חייב ואוקימנא כגון שכך היתה מחשבתו מעיקרא לנוח בפי הכלב או בפי הכבשן ומתני׳ דקתני קלטה אחר או כלב או שנשרפה פטור בדלא איכוון לכך ומשום דלא נעשית מחשבתו הוא דפטור ואע״ג דבעינן עקירה והנחה במקום ד׳ ופי הכלב אין בו ד׳ כיון דאחשביה הוי ליה כאלו אית ביה ד׳ ומסייע ליה לרב ביבי מהא דתנן בכריתות פרק אמרו לו שנים אכלת הלב [יש] אוכל אכילה אחת וחייב כו׳ קתני מיהא שאם הוציא ואוכלו חייב ואע״פ שלא הניחו ע״ג מקום ד׳ אלא כיון שהוא עקרו והניחו בתוך פיו חייב ואקשינן והא אין דרך חיוב הוצאה בכך כלומר אין דרך החיוב אלא בעקירה ממקום ד׳ והנחה במקום ד׳ אלא כיון דאחשביה לאנוחיה בפיו מחשבתו משוי לפיו כאלו מקום ד׳ על ד׳ הוא ה״נ כיון דאחשביה לפי כלב או לפי הכבשן מחשבתו משויא ליה מקום ולא פליגי רבנן עליה דר״מ שחייב אלא כך אמרו לו אינו [מן] השם כלומר מן המנין ז׳ חטאות אאכילה אבל הוצאה לאו משום אכילה חייב אלא משום הוצאה ובהמוציא תפילין (ד׳ נט) נמי אמרינן דכיון דאחשביה משויא ליה מקום: **הדרן עלך הזורק**

פי״ב הבונה כל שהוא חייב וכו׳. הוצרכנו בזאת לב׳ דברים. אחד להודיע מה צורך לבנין כל שהוא. שני לראות מה בנין כל שהוא היה במשכן. ופירשוהו רבי ירמיה ואביי ורב אחא כל אחד דרך ידיעה ופשוטה הוא אמר שמואל המצדד את האבן חייב משום מכה בפטיש פי׳ מצדד מיישב האבן בקרקע כדי לבנות עליה ואסיקנא תלתא בניינא הוו תתאה צידידי ועפרא שכן דרך הבנאין באבני היסוד מצדדין האבנים ומושיבן אותן על העפר. וזהו שאמר שמואל. מציעאה בעי טינא עילאה בהנחה בעלמא והני תלתי המסתת והעושה נקב בלול ודמעייל שופתא בקופינא דמרא רב מחייב להו משום בונה ואם בנה בנין וסותת או בנה בנין או עשה נקב בלול או עייל שופתא בקופינא דמרא בהעלם אחד אינו חייב על הבונה ועשה אחד מאלו אלא חטאת אחת

שלא

גליון הש״ס רש״י ד״ה בארעא דחבריה לא איכפת ליה. ע״ל דף עה ע״א רש״י ד״ה עפי ובתוס׳ שם ונע״ק:

נושא/מבנה
טעמים למה אוסר (שגג) המכה בקורנס על הסדן

נושא
החורש והמזרד כל שהוא חייב

מבנה
"אם" - כוונות שונות בתולש עולשין

נושא
מתי חייבים משום כותב

נושא
למה הכותב ביד שמאל מתחייב

נושא
שיטת רבי יהודה בכותב ב׳ אותיות

ויקרא ד:ב
"...ועשה מאחת מהנה"